

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.7.65>

УДК 330.5:339.138:336.1

І. П. Тимошенко,

*к. е. н, доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7885-3685>*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВА: УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ

I. Tymoshenko,

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Corporate Finance and Controlling,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

THEORETICAL APPROACHES TO INTERPRETING THE ESSENCE OF THE HOUSEHOLD: GENERALIZATION AND SYSTEMATIZATION

Стаття присвячена дослідженню сутності категорії домогосподарства крізь призму різних наукових підходів до його трактування. Автором проведено аналіз поглядів зарубіжних та вітчизняних вчених, а також окремих установ і організацій на природу домогосподарства. На цій основі виокремлено п'ять основних підходів до вирішення цього наукового завдання: статистичний, соціологічний, економічний, маркетинговий та фінансовий. В рамках кожного з них наведено різні визначення домогосподарства, що дало змогу виявити їх

спільні риси та запропонувати узагальнене бачення сутності терміну за кожним з підходів. Окрему увагу приділено фінансовому підходу, в межах якого запропоновано трактувати домогосподарство в контексті його місця у системі фінансових відносин, а також розвинуто дискусію щодо вживання термінів «особисті (індивідуальні) фінанси», «сімейні фінанси» та «фінанси домогосподарств».

The article is devoted to the study of the essence of the household category through the prism of various scientific approaches to its interpretation. The author analyzes the views of both foreign and domestic scholars, as well as some specific institutions and organizations, on the nature of the household. Based on this, five main approaches to solving this scientific problem are identified: statistical, sociological, economic, marketing, and financial. Within each of these, various definitions of the household are presented, which makes it possible to identify their common features and to propose a generalized vision of the essence of the term from each perspective.

The statistical approach focuses on defining the household as an object of statistical research for the purpose of fulfilling a specific scientific, industrial, or social task. The economic approach centers on the household's economic activity, its economic needs and the ways of meeting them, a partially or fully shared budget, and the dual role of households as both consumers and suppliers of resources in the market. The sociological approach emphasizes the social aspects of the household, particularly the interactions among family members, division of responsibilities, and cultural and social norms. From the standpoint of the marketing approach, a definition of the household is proposed as a subject of marketing that can act on the supply side (in the case of a sole proprietor engaged in marketing activities) or on the demand side (when the household makes purchasing decisions, consumes goods and services, and influences each other's consumer behavior).

Special attention is paid to the financial approach, within which the household is interpreted in the context of its role in the system of financial

relations, and a discussion is developed regarding the use of the terms “personal (individual) finance,” “family finance,” and “household finance.”

Ключові слова: домогосподарство, статистичний підхід, соціологічний підхід, економічний підхід, маркетинговий підхід, фінансовий підхід, фінанси домогосподарств.

Keywords: household, statistical approach, sociological approach, economic approach, marketing approach, financial approach, household finance.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних економічних дослідженнях домогосподарство розглядається як ключовий суб'єкт соціально-економічних та фінансових відносин, що відіграє важливу роль у процесах виробництва, споживання, заощадження та інвестування. Відповідно, питання сутності, функцій та особливостей домогосподарства є предметом дослідження багатьох наукових напрямів, включаючи економіку, соціологію, демографію, маркетинг, фінанси та інші науки. Водночас можливість вивчення цього важливого суб'єкта на міждисциплінарних засадах ставить актуальне теоретичне завдання систематизувати такі підходи, аби надалі чітко виокремити конкретні напрямки подальших досліджень домогосподарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Природу домогосподарства досліджувала ціла плеяда як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Їх погляди будуть докладно висвітлені у цій статті. На окрему увагу заслуговують праці таких українських вчених, як Т. Кізими, О. Ємця, С. Юрія, М. Федосова, В. Федоренко, Ю. Воробйова та ін.

Незважаючи на численні пропозиції з визначення сутності домогосподарства, у науковій літературі відсутнє єдине трактування цього терміну, що є цілком виправданим через його багатогранну природу. Деякі дослідники розглядають домогосподарство переважно як економічну одиницю, що здійснює споживчу та інвестиційну діяльність, інші – як

соціальний інститут, що забезпечує відтворення людського капіталу та формує поведінкові моделі суспільства. Таким чином, кожен автор обирає окремий підхід до вивчення домогосподарства, в той час як упорядкування таких підходів лишається поза їх увагою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є узагальнення та систематизація основних теоретичних підходів до трактування сутності домогосподарства, а також визначення перспектив подальших досліджень у цій сфері. Для досягнення поставленої мети розглянуто різні наукові концепції, що пояснюють роль і функції домогосподарств з точки зору статистики, соціології, маркетингу, економіки та фінансів. Результати цього дослідження сприятимуть глибшому розумінню сутності домогосподарства як багатогранного явища та допоможуть окреслити напрямки його подальшого вивчення у контексті сучасних економічних і соціальних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На основі вивчення цілої низки зарубіжних та вітчизняних наукових джерел, а також нормативних актів, даних спеціалізованих установ, які займаються питаннями дослідження домогосподарств, ми виокремили та узагальнили ключові підходи до розуміння сутності останніх. Вони варіюються залежно від контексту та мети дослідження (рис. 1).

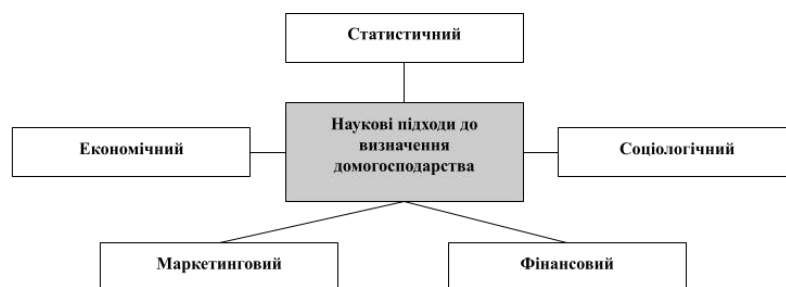

Рис. 1. Наукові підходи до визначення домогосподарства

Джерело: розроблено автором

Охарактеризуємо детально кожен з них. Передусім, виокремимо статистичний підхід, який розглядає домогосподарство як одиницю статистичних досліджень (див. табл. 1):

Таблиця 1. Тракткування «домогосподарства» з точки зору статистичного підходу

Джерело	Визначення
Департамент статистики ООН [1]	Домогосподарство - це невелика група осіб, які ділять спільне проживання, об'єднують частину або весь свій дохід і майно та споживають певні види товарів і послуг колективно, головним чином, житло і їжу.
Євростат [2]	Домогосподарство - це домашня або, з функціональної точки зору, соціальна одиниця, для якої характерні: - наявність спільних домовленостей; - розподіл домашніх витрат або повсякденних потреб; - проживання у спільному місці. Включає або одну особу, яка проживає сама, або групу людей, не обов'язково пов'язаних між собою, які проживають за однією адресою і ведуть спільне господарство, тобто мають спільний прийомом їжі принаймні один раз на день або користуються спільною вітальнею.
Національний інститут статистики та економічних досліджень Франції [3]	Домогосподарство в статистичному розумінні цього слова означає всіх мешканців одного житла, причому ці люди не обов'язково є родичами (наприклад, сусіди по кімнаті). Домогосподарство може складатися тільки з однієї особи.
Бюро перепису США [4]	Домогосподарство складається з усіх людей, які займають одиницю житла. Будинок, квартира чи інша група приміщень, окрема кімната визнаються житловою одиницею, якщо вони заселені або призначені для заселення як окремі житлові приміщення; тобто коли мешканці не проживають з іншими особами в будівлі та є прямий доступ ззовні або через загальний хол. Воно включає пов'язаних членів сім'ї та всіх не пов'язаних між собою людей, якщо такі є, наприклад квартирантів, прийомних дітей, підопічних або службовців, які спільно проживають у житлі. Особа, яка проживає одна в житловій одиниці, або група не пов'язаних між собою людей, які проживають в одній житловій одиниці, наприклад партнери або квартиранти, також вважається домогосподарством.
Державна служба статистики України [5]	Сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують і витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати в будь-яких із цих стосунків або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи.

Джерело: складено автором самостійно

Таким чином, статистичний підхід акцентує увагу на визначенні домогосподарства як об'єкта статистичних досліджень для виконання конкретної наукової, промислової або соціальної задачі. Використовується він для подальшого збору та аналізу даних про доходи, витрати, структуру споживання населення тощо. Також звертаємо увагу, що наведені у табл. 1 визначення фокусують увагу на однакових моментах (склад, характер стосунків, наявність спільного житла, співучасть у веденні господарства), що обумовлено тенденцією до гармонізації статистичної практики в країнах світу.

Тісно пов'язаним, однак не тотожним, є економічний підхід, в рамках якого домогосподарство виступає економічною одиницею, а їх сукупність формує інституційний сектор національної економіки, що виокремлюється в рамках Системи національних рахунків (див. табл. 2).

Наведені у табл. 2 визначення домогосподарства з переліку невичерпних трактувань цієї економічної категорії дають підстави констатувати той факт, що у них науковці роблять акцент на визначальній ролі домогосподарства в економіці країни. Таким чином, в центрі економічного підходу перебуває саме господарська діяльність домогосподарств, їх економічні потреби і шляхи їх задоволення, повністю або частково спільний бюджет, виконання одночасної ролі споживачів і постачальників ресурсів на ринок.

Таблиця 2. Трактування «домогосподарства» з точки зору економічного підходу

Джерело	Визначення
Європейська система національних і регіональних рахунків (ESA 2010) [6, с. 45]	Домогосподарство - це окремі особи або групи осіб як споживачі та як підприємці, що виробляють ринкові товари та нефінансові та фінансові послуги (ринкові виробники), за умови, що виробництво товарів і послуг не здійснюється окремими суб'єктами господарювання, які розглядаються як квазікорпорації. Він також включає окремих осіб або групи осіб як виробників товарів і нефінансових послуг виключно для власного кінцевого використання. Домогосподарства як споживачів можна визначити як невеликі групи осіб, які спільно живуть, які об'єднують свої доходи та багатство та споживають певні види товарів і послуг колективно, головним чином житло та продукти харчування.

Джерело	Визначення
Класифікація інституційних секторів економіки України [7]	Домашні господарства (домогосподарства) - це сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати у родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати у будь-яких з цих стосунків, або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи. До домашніх господарств також належать особи, які постійно або тривалий час живуть в установах: - члени релігійних конфесій (у товариствах, монастирях тощо); - пацієнти лікарень; - особи, що утримуються в пенітенціарних установах; - особи, що постійно проживають у будинках для престарілих, дитячих будинках тощо.
О. Ємець [8, с. 21]	Домогосподарство в економічній науці - категорія, і, водночас, економічна одиниця, - особа або група осіб, поєднаних з метою забезпечення всім необхідним для життя, тобто об'єднаних спільним веденням господарства.
О. Сапога [9, с. 50]	Домогосподарство - це надзвичайно важливий суб'єкт економіки, особливість якого полягає в тому, що воно виступає і як постачальник, і як споживач всіх видів ресурсів на ринку, тому одночасно формує попит і забезпечує пропозицію на них.
С. Гончарова, І. Буряк [10, с. 137]	Домогосподарство - це соціально-економічне об'єднання, до складу якого входить як одна особа, так і добровільне об'єднання кількох осіб, які можуть перебувати в родинних стосунках або не перебувати в них, з метою підтримки соціально-економічного статусу, розширення своїх індивідуальних можливостей, задоволення матеріальних та нематеріальних потреб
В. Федоренко, О. Діденко, М. Руженський, О. Іткін [11, с. 158]	Домогосподарство - це економічний суб'єкт, який складається з одного або більшої кількості індивідів, що спільно здійснюють господарську діяльність і мають спільний бюджет
Т. Кізима [12, с. 143]	Домогосподарство - це невелика група осіб (або одна особа), які спільно проживають в одному житловому приміщенні, ділять спільний побут і спільно приймають економічні рішення стосовно формування своїх доходів і здійснення основних витрат з метою задоволення власних потреб.

Джерело: складено автором самостійно

На останній тезі ми хочемо зробити наголос, застерігаючи від сприйняття домогосподарства лише як постачальника такого ресурсу як

робоча сила, адже вони можуть виступати також власником землі, капіталу, бути носієм підприємницького хисту. На користь цього твердження можемо навести положення Класифікації інституційних секторів економіки України, за яким домогосподарства можуть займатися будь-яким видом господарської діяльності, у т. ч. підприємницькою чи незалежною професійною у статусі фізичної особи-підприємця. При цьому останній буде отримувати так званий змішаний дохід (поєднання заробітної плати і прибутку) [7].

У той же час ми хочемо відмітити той факт, що С. Гончарова та І. Буряк визначають домогосподарство як соціально-економічне об'єднання, що гармонізується із твердженням про те, що це не просто економічна одиниця, якій потрібні товари й послуги, а ще й носій певних соціальних цінностей, устрою, традицій. Це значною мірою зумовлює необхідність використовувати поруч з економічним ще й соціологічний підхід до розуміння природи домогосподарства.

Соціологічний підхід зосереджує увагу на соціальних аспектах домогосподарства, зокрема, на взаємодії членів сім'ї, розподілі обов'язків, культурних та соціальних нормах. Як приклад реалізації такого підходу наведемо результати дослідження Л. Ломніц, яка називає домогосподарства родинними групами, які можуть бути обмежені житловою площею, де люди живуть в одному житловому просторі з різним ступенем домашньої взаємності, або визначаються спільними домашніми функціями (приготування та споживання їжі, догляд за дітьми, відпочинок діяльність, ритуальні обов'язки та широкий спектр актів доброти та взаємної співпраці), навіть якщо залучені особи живуть в окремих (зазвичай близьких або суміжних) будівлях [13, с. 13]. Цікавою є думка авторки про те, що статус домогосподарства визначається трьома напівнезалежними змінними, як от спорідненість, близькість проживання та виконання домашніх функцій. Вона обґрунтовує це тим, що ці атрибути може використовувати будь-який соціум. Однак ми хочемо зауважити, що їх прояв може змінюватись залежно від специфіки суспільства та низки аспектів (суспільний устрій, соціальна

нерівність, конфлікти, міграція, регуляторні інститути, соціальні і культурні цінності тощо). Саме тому в рамках соціологічного підходу конотації та значення природи домогосподарства можуть варіюватись.

Наступний підхід, що ми виділяємо, є маркетинговий, в рамках якого домогосподарство розглядається як цільова аудиторія для купівлі товарів та послуг. Застосовуючи цей підхід, науковці, з одного боку, досліджують покупки домогосподарств, їх споживчу поведінку та її вплив на ринок, а з іншого, - зосереджують увагу саме на розробці маркетингової стратегії для фізичних осіб-підприємців.

Як приклад зарубіжних авторів, які присвятили свої праці розробці маркетингового комплексу для домогосподарств, задіяних у підприємництві, і які представляють сторону пропозиції, варто згадати наступних:

- С. Тантрі, Е. Ріані, А. Муктіанто, Є. Відіастуті, А. Прасетью, які досліджували впровадження цифрового маркетингу для бізнесу домогосподарств в контексті прискорення економічного відновлення під час пандемії Covid-19 [14];

- М. Нугуса Банья, який висвітлив кейс із визначення детермінантів маркетингу молочних продуктів серед дрібних фермерських господарств [15];

- Т. Вібово, Д. Іріантіні, які теоретично обґрунтували важливість розуміння та застосування маркетингових стратегій у соціальних мережах для домашніх мікро-, малих і середніх підприємств [16];

- С. Закарі, Б. Муса, Ж. Ібро, Т. Абдулає, які вивчали фактори впливу на об'єднання індивідуальних фермерів у групи і потенціал колективного маркетингу у забезпеченні продовольчої безпеки домогосподарств і належного рівня доходу в Нігері [17];

- Г. Теаме, М. Якоб, що дослідили вибір каналів маркетингу сільськогосподарської продукції дрібними фермерами, які займаються вирощуванням овочів в одному з регіонів Еритреї [18];

- Т. Таджідан, Х. Халіл, Е. Ефенді, Ф. Хаверіус Еді Фернандес, Ш. Набіла, М. Муттакін, Ф. Сукмана, які узагальнили умови, що дозволяють індонезійським фермерським домогосподарствам перетворитись у торговців, у т.ч. через систему мотивації, маркетинг-мікс та менеджмент [19].

Значно більше праць, як серед іноземних, так і серед вітчизняних авторів, які досліджували домогосподарства саме як споживачів товарів та послуг (сторону попиту), а значить - тих, на кого спрямована маркетингова діяльність компаній. Щодо українців, які вивчали домогосподарства крізь призму їх споживчої поведінки та чинників, які можуть сприяти її формуванню за потрібною траєкторією, то тут ми хочемо назвати І. Городняк [20] та її співавторку - А. Терендій [21, 22], Є. Крикавського, Н. Глинського [23], В. Здреника, Н. Котис [24], О. Бочко, Н. Кожушок [25] та інших.

Проаналізувавши названі праці, ми виявили, що їхні автори більше зосереджують увагу на вивченні споживчої поведінки та звичок населення, а також визначенні чинників, які на неї впливають, зокрема, щоб у подальшому врахувати це при розробці маркетингової стратегії зі стимулювання споживчого попиту. Попри те, що ці дослідження мають виражене маркетингове спрямування, у них відсутнє визначення домогосподарства за таким підходом. Для прикладу, його трактування, яке пропонує І. Городняк, зводиться до розуміння домогосподарства як особливої мікрорівневої господарської системи, яка характеризується не лише соціально-економічним потенціалом, а й певною функціональною структурою, господарсько-економічною та споживчою поведінкою [20, с. 13]. Попри те, що авторка виокремлює споживчу складову, таке трактування домогосподарства радше належить до економічного підходу.

Ми б хотіли надати власне визначення цьому терміну з точки зору маркетингового підходу. Враховуючи, що маркетологи часто орієнтуються на домогосподарства як на демографічну цілість, то щоб зрозуміти їхні потреби, уподобання та поведінку, аби відповідним чином адаптувати продукти, послуги та маркетингові стратегії, ми пропонуємо визначити

домогосподарство наступним чином: суб'єкт маркетингу, який може виступати з боку пропозиції (у випадку, якщо маркетингову діяльність здійснює фізична особа-підприємець) та з боку попиту (у випадку, коли він приймає рішення про купівлю, споживає товари та послуги та впливає на купівельну поведінку один одного).

Насамкінець ми розглянемо детальніше фінансовий підхід, який бачить домогосподарство як фінансову одиницю, що керується доходами, витратами та управлінням фінансовими ресурсами. Хочемо відразу зазначити, що в науковій літературі складно знайти саме визначення домогосподарства з точки зору фінансів. Більшість авторів, не надаючи відповіді на запитання «Що / хто це?», відразу переходять до роз'яснення щодо питання «Що вони роблять?». У табл. 3 ми узагальнили результати таких спостережень:

Таблиця 3. Розуміння сутності та ролі «домогосподарства» з точки зору фінансового підходу

Джерело	Визначення
П. Юхименко, В. Федосов, Л. Лазебник та ін. [26, с. 350]	З одного боку, домогосподарства впливають на: а) стан державних фінансів, сплачуючи податкові та неподаткові платежі до бюджетів різних рівнів; б) на стан фінансів підприємств, купуючи їхні цінні папери; в) на стан банківського та страхового ринків, купуючи їхні продукти. З іншого боку, вони отримують з бюджету та державних цільових фондів грошові виплати, від підприємств - дивіденди та відсотки, від страхових компаній - страхові відшкодування.
Л. Гуїзо, П. Содіні [27, с. 1399], С. Бадарінза, В. Баласубраманіам, Т. Рамадораї [28, с. 110], Т. Кізіма [12, с. 143]	Домогосподарства використовують фінансові інструменти та ринки для досягнення своїх цілей
Суміт Агарвал, Цзянь Чжан, Сін Цоу [29, с. 1]	Домогосподарства надають землю, робочу силу та капітал зовнішній економіці в обмін на доходи, включаючи ренту, заробітну плату, відсотки та прибутки; доходи потім використовуються для купівлі товарів і послуг із зовнішньої економіки знову, роблячи потік доходу круговим. Їм необхідно приймати складні рішення майже в усіх сферах економіки та фінансів.

Джерело	Визначення
Ю. Воробйов, В. Ворошило [30, с. 7-15]	Домогосподарство - а) окрема економічна одиниця, на діяльність якої впливають безліч соціальних, економічних, політичних, психологічних чинників; б) окреме господарство, яке складається з однієї особи або сукупності осіб, що має загальну територію мешкання і сумісне господарювання, ухвалює самостійні економічні рішення з приводу формування і використання економічних ресурсів, загального бюджету, направлені на максимальне задоволення поточних і довгострокових потреб, відтворення умов життєдіяльності.
О. Рудницька [31, с. 173]	Домогосподарство як економічна одиниця господарювання стає дедалі вагомішим суб'єктом фінансових відносин, взаємодіючи з державою, підприємствами і організаціями, а також інститутами фінансового ринку.
А. Ярина, О. Брежнева-Єрмоленко [32]	Фінансова роль домогосподарств характеризує їх участь на фінансовому ринку як інвестора через розміщення особистих заощаджень і як платника податків, обов'язкових платежів у державний і місцеві бюджети, цільові державні фонди, кошти яких формують ресурсну базу реалізації функцій, завдань держави.
М. Тарасюк [33, с. 13]	Основною метою функціонування домогосподарств є можливість визначити достатнє формування та оптимальне використання фінансових ресурсів задля задоволення загальних для всіх членів домогосподарств цілей та завдань.
С. Іванов [34, с. 9-10]	Домогосподарство є важливим суб'єктом фінансових відносин країни, у формуванні та використанні своїх фінансових ресурсів воно безпосередньо взаємодіє з підприємствами й організаціями (формування заробітної плати, інших доходів, витрати на споживчі товари тощо), державою (сплата податків та отримання соціальних трансфертів), інститутами фінансового ринку (кредити, депозити, ділові активи, фінансові операції тощо).
Н. Чечетова, Т. Чечетова-Терашвілі [35, с. 35-36]	На макрорівні домогосподарства вивчають як певну сукупність економічних одиниць, поведінка яких безпосередньо відображає реальний фінансовий стан населення, його економічні інтереси, проблеми в цілому і має суттєвий вплив на національну економіку. При цьому можуть розглядатися в сукупності їхні доходи, структура та обсяги споживання, фінансові взаємини щодо податків, пенсійного забезпечення, соціальної підтримки. На мікрорівні домогосподарство досліджують через його фінансовий стан щодо впливу на економіку регіону або населеного пункту.

Джерело: складено автором самостійно

Отже, аналіз наведених у табл. 3 міркувань зарубіжних та українських науковців стосовно сутності та місця домогосподарства дав змогу їх узагальнити та зробити наступні висновки.

1. Застосовуючи фінансовий підхід, розглядати природу категорії «домогосподарства» доречно через поняття «фінанси домогосподарств». Ми обґрунтовуємо це тим, що самореалізація домогосподарства з фінансової точки зору неодмінно передбачає управління доходами, витратами, інвестиціями та заощадженнями для підтримки та підвищення добробуту сім'ї. Це потребує складання бюджету, планування та прийняття обґрунтованих рішень щодо витрат, заощаджень на надзвичайні ситуації чи майбутні цілі, інвестування для зростання, відповідального управління боргом та забезпечення фінансової безпеки. Йдеться про те, щоб знайти баланс між короткостроковими потребами та довгостроковою фінансовою стабільністю, зрештою прагнучи до сталого та комфортного способу життя в межах можливостей. Виконання усіх названих вище завдань лежить саме в площині фінансів. На підтвердження цій тезі наведемо контекст, в рамках якого працює так звана Робоча група з фінансів домогосподарств (the Household Finance Working Group), - один з підрозділів американського Національного бюро економічних досліджень (National Bureau of Economic Research). На практиці цей підрозділ відповідає за вивчення заощаджень домогосподарств, поведінку щодо формування портфеля, запозичення та інвестиційні рішення, розглядає наслідки регулювання та іншої державної політики, а також інновацій в ринковому середовищі [36].

2. Фінансовий підхід цілком узгоджується (не суперечить, а подекуди - поглиблює) з економічним підходом у своєму трактуванні домогосподарства. Для прикладу звернемося до визначення, яке навели Ю. Воробйов та В. Ворошило, яке характеризує домогосподарство саме як економічну одиницю. Однак далі автори зазначають, що воно виступає передумовою для теоретичного осмислення домогосподарства як суб'єкта фінансових відносин

і виділення фінансів домашніх господарств в окрему самостійну сферу фінансової системи [30, с. 15].

Ми цілком погоджуємось із таким баченням, оскільки економіка і фінанси, в середовищі яких існує і здійснює свою діяльність домогосподарство, міцно переплетені в наступних аспектах:

- Розподіл ресурсів: економіка передбачає виробництво, розподіл і споживання товарів і послуг у суспільстві. Фінанси відіграють ключову роль у цьому процесі, сприяючи розподілу ресурсів, таких як капітал та інвестиції, для підтримки економічної діяльності. Він спрямовує кошти від заощаджувачів та інвесторів (зокрема, домогосподарств) до компаній та окремих осіб, які потребують капіталу для різних цілей, сприяючи економічному зростанню та розвитку.

- Інвестиції та зростання: фінанси сприяють економічному зростанню, надаючи підприємствам необхідне фінансування для розширення діяльності, впровадження інновацій та створення робочих місць. Через фінансові ринки підприємства залучають капітал, у т.ч. від сектору домогосподарств, шляхом випуску акцій або облігацій, що дозволяє їм інвестувати в нові технології, інфраструктуру та людський капітал. Це сприяє загальному економічному розвитку.

- Грошово-кредитна політика та економічна стабільність: фінанси перетинаються з економікою через монетарну політику, яка регулюється центральними банками. Останні використовують такі інструменти, як коригування процентних ставок, операції на відкритому ринку та резервні вимоги, щоб впливати на економічні фактори, такі як інфляція, рівень зайнятості населення та економічне зростання. Керуючи пропозицією грошей і доступністю кредитів, вони прагнуть підтримувати, зокрема, стабільність цін і належний рівень споживання.

- Споживання та заощадження: фінанси впливають на моделі цій активностей домогосподарств в економіці. Споживчі витрати, зумовлені доступом до кредитів і наявним доходом, значною мірою сприяють

економічній активності населення. Подібним чином заощадження через фінансові установи утворюють основу для інвестицій, які, у свою чергу, забезпечують економічне зростання.

- Управління ризиками: фінанси відіграють вирішальну роль у ризик-менеджменті в економіці. Фінансові інструменти, такі як страхування, похідні інструменти, стратегії хеджування, допомагають домогосподарствам зменшувати ризики, пов'язані з коливаннями ринку, нестабільністю валюти та непередбаченими подіями, сприяючи економічній стабільності.

Таким чином, фінанси служать інфраструктурою, яка підтримує та полегшує економічну діяльність, діючи як каталізатор економічних стабільності та розвитку.

3. Роздуми щодо місця домогосподарств у системі фінансів породжують дискусію щодо вживання таких термінів як «особисті (індивідуальні) фінанси», «сімейні фінанси» та «фінанси домогосподарств». Зокрема, цю дискусію у своїй праці піднімають Н. Чечетова, Т. Чечетова-Терашвілі, описуючи особисті фінанси як загальний дохід фізичної особи у вигляді заробітної плати та інших видів доходів, який витрачається, зберігається або інвестується з метою задоволення особистих потреб та досягнення визначених особою життєвих цілей. При цьому автори не надають чіткого роз'яснення стосовно різниці у поняттях, обмежуючись лише фразою про підпорядкування особистих фінансів фінансам домогосподарств. Більш того, вони вживають слово «домогосподарство» як синонім до слова «сім'я» [35, с. 36].

Ми вважаємо, що принципова різниця між особистими (індивідуальними) фінансами та фінансами домогосподарств лежить у площині суб'єктності отримання доходу і прийняття фінансових рішень. У першому випадку ця відповідальність повністю лежить на одній особі, в той час як у другому випадку її розділяють усі учасники домогосподарства.

Те саме правило можна застосувати стосовно сім'ї, яка, як ми з'ясували вище, не тотожна за своїм складом домогосподарству, адже останнє може

включати в себе осіб, не пов'язаних родинними зв'язками. При цьому хочемо зазначити, що у вітчизняному законодавстві термін «домогосподарство» не вживається (виключення складає «Податковий кодекс України», де цей термін згадується для виключення з об'єктів оподаткування рентною платою корисних копалин, які видобуваються в межах своїх земельних ділянок та використовуються домогосподарствами для покриття власних потреб [37]). Натомість у нормативно-правових актах активно вживається термін «сім'я» (наприклад, Сімейний кодекс України, Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», навіть Господарський кодекс України). Ми вважаємо, що це створює певні труднощі, насамперед, щодо спектру майнових проблем і претензій, які можуть виникати між учасниками домогосподарства, тому ми рекомендуємо нормотворцям розглянути можливість включення домогосподарств у сферу регулювання господарських та цивільних відносин.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Підсумовуючи дискусію стосовно сутності домогосподарства, зазначимо, що кожен з розглянутих підходів розкриває ті чи інші аспекти його природи, діяльності та функцій. При цьому ми вважаємо фінансовий підхід таким, що відкриває найбільші перспективи для подальших досліджень, зокрема, фінансової поведінки цього суб'єкта. Звісно, що за потреби доречно доповнювати його іншими для виконання того чи іншого наукового чи практичного завдання. При цьому ми пропонуємо розглядати домогосподарство як суб'єкт фінансових відносин, які обумовлені: а) прийняттям домогосподарствами рішень щодо заощадження, споживання, інвестицій, забезпечення житлом, запозичення, страхування та використання фінансових технологій; б) наданням організаціями, установами і підприємствами товарів та послуг для задоволення цих фінансових функцій; б) впливом на цю фінансову діяльність зовнішнього втручання (від фірм, урядів чи інших сторін).

Виокремлення та упорядкування підходів до визначення сутності домогосподарств стане важливим підґрунтям для виконання інших наукових завдань, як от їх класифікація, оскільки це допоможе поглибити розуміння як сутності цього суб'єкта, так і специфіки взаємодії учасників всередині домогосподарства й поза ним із зовнішнім середовищем.

Література

1. United Nations Statistics Division. *Household*. URL: <https://data.un.org/Glossary.aspx?q=household> (дата звернення: 25.06.2025)
2. Eurostat Statistics Explained. *Glossary: Household - social statistics*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Household_-_social_statistics (дата звернення: 25.06.2025)
3. The National Institute of Statistics and Economic Studies. *Household*. URL: <https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1879> (дата звернення: 25.06.2025)
4. United States Census Bureau. *Subject Definitions*. URL: <https://www.census.gov/programs-surveys/cps/technical-documentation/subject-definitions.html#household> (дата звернення: 25.06.2025)
5. Глосарій термінів національної моделі діяльності органів державної статистики: Наказ Державної служби статистики від 28 грудня 2022 року № 392. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/392/glosi_GAMSO.pdf (дата звернення: 25.06.2025)
6. The European System of Accounts - ESA 2010. Publications Office of the European Union, 2013. 652 p. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5925693/KS-02-13-269-EN.PDF.pdf/44cd9d01-bc64-40e5-bd40-d17df0c69334?t=1414781932000> (дата звернення: 26.06.2025)
7. Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України: Наказ Державної служби статистики України від 03 грудня 2014 №

378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378832-14#Text> (дата звернення: 26.06.2025)

8. Ємець О.І. Політекономія: словник термінів та понять для самостійної роботи студентів, які навчаються за освітньою програмою 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2019. 44 с.

9. Сапога Т.В. Домогосподарство – важлива складова функціонування економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 6. С. 49-52.

10. Гончарова С.Ю. Буряк І.В. Науково-методичні підходи щодо визначення сутності домогосподарства та його ролі в економіці. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2016. Вип. 4. С.135-139.

11. Федоренко В.Г., Діденко О.М., Руженський М.М., Іткін О.Ф. Політична економія: Підручник / За наук. ред. д.е.н., проф. В.Г. Федоренка. Київ: Алерта, 2008. 2008. 478 с.

12. Кізима Т.О. Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2008. Вип. 10. С. 134-145

13. Lomnitz L. Networks and Marginality: Life in a Mexican Shantytown. New York: Academic Press. 1977. 246 p.

14. Tantri, S., Riyani, E., Muktiyanto, A., Widiastuti, Y., & Prasetyo, A. (2022). Implementation of digital marketing for household businesses in the context of accelerating economic recovery during the Covid-19 pandemic. *Jurnal Pengabdian Kepada Masyarakat*, 6(2), Pp. 516-532. URL: <https://doi.org/10.29062/engagement.v6i2.1090> (дата звернення: 27.06.2025)

15. Banja, Megersa. (2022). Determinants of dairy product marketing among smallholder farm households: the case of guto gida woreda. URL: https://www.researchgate.net/publication/362231997_Determinants_of_dairy_product_marketing_among_smallholder_farm_households_the_case_of_guto_gida_woreda (дата звернення: 27.06.2025)

16. Teguh Setiawan Wibowo, & Dwi Bhakti Iriantini. (2022). The importance of understanding and application of marketing strategies for household micro, small & medium enterprise products on social media networks. *International Journal of Humanities Education and Social Sciences*, 1(5). Pp. 609-621. URL: <https://doi.org/10.55227/ijhess.v1i5.131> (дата звернення: 27.06.2025)

17. Zakari, Seydou & Abdoulaye, Tahirou & Moussa, Bokar & Ibro, Germaine, 2021. Factors influencing farmers' participation in groups and the impact of collective marketing on household food security and income in Sahel, Niger. 2021 Conference, August 17-31, 2021, Virtual 315020, *International Association of Agricultural Economists*. URL: https://ageconsearch.umn.edu/record/315020/files/0-0_Paper_18366_handout_43_0.pdf (дата звернення: 27.06.2025)

18. Teame, Ghirmai & Yacob, Medhanie. (2023). Smallholder Vegetable farmers' choice of agricultural marketing channels in Maekel Region, Eritrea. *Business and Economic Research*. Vol. 13. № 4. Pp. 142-157. URL: <https://www.macrothink.org/journal/index.php/ber/article/download/21492/16600> (дата звернення: 27.06.2025)

19. Tajidan Tajidan et al (2022). A socio-economic environment that transformed farmers' households into merchants. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, Volume 1107, *2nd International Conference on Environmental Ecology of Food Security* 19/05/2022 - 20/05/2022 Mataram, Indonesia. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/1107/1/012008> (дата звернення: 27.06.2025)

20. Городняк І.В. Чинники формування споживчої поведінки домогосподарств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 13. С. 13-16.

21. Городняк І.В., Терендій А.Б. Споживча поведінка домогосподарств на продовольчому ринку України. *Економічний простір*. 2020. № 159. С. 39-43.

22. Городняк І.В., Терендій А.Б. Споживання домогосподарств в країнах центральної та Східної Європи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 24. С. 106-111.

23. Собчик Г., Крикавський Є., Глинський Н. Умови та звички домогосподарств в Польщі та Україні в процесі закупівель товарів широкого вжитку. *Маркетинг в Україні*. 2017. № 1. С. 32-41.

24. Zdrenyk V. S., Kotys N. V. Theoretical and methodological groundings of the research of households as participants of logistic systems. *Бізнес Інформ*. 2017. № 5, С. 258-262.

25. Бочко О., Кожушок Н. Дослідження поведінки споживачів в умовах COVID-19 та вплив на них трендів маркетингу – 2021. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 2. С. 66–71.

26. Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 576 с.

27. Luigi Guiso, Paolo Sodini. Household Finance: An Emerging Field. *Handbook of the Economics of Finance*. 2013. Vol. 2. Part B. Pp. 1397-1532. URL: https://www.eief.it/files/2014/01/guiso_sodini-household-finance-an-emerging-field.pdf <https://doi.org/10.1016/B978-0-44-459406-8.00021-4> (дата звернення: 27.06.2025)

28. Badarinza C., Balasubramaniam V., Ramadorai T. The Household Finance Landscape in Emerging Economies. *Annual Review of Financial Economics*. 2019. Vol. 11. Pp. 109-129. URL: <https://doi.org/10.1146/annurev-financial-110118-123106> (дата звернення: 27.06.2025)

29. Agarwal, Sumit and Zhang, Jian and Zou, Xin, Household Finance: A Review (May 26, 2022). Oxford Research Encyclopedia of Economics and Finance, Forthcoming. URL: <https://ssrn.com/abstract=4120051> (дата звернення: 27.06.2025)

30. Воробйов Ю.М. Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави: монографія / Воробйов Ю.М., Ворошило В.В. Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2013. 232 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Фінанси.pdf> (дата звернення: 27.06.2025)

31. Рудницька О.В. Економічна природа та роль фінансів домогосподарств у фінансовій системі країни. *Економічний вісник університету*. 2013. Вип. 20. С. 173-178.

32. Ярина А., Брежнєва-Єрмоленко О. Роль фінансів домогосподарств у ресурсному забезпеченні економіки. *Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 1. (м. Кам'янець-Подільський) / відпов. ред. Н.В. Семенишена. Тернопіль: Крок, 2013. С. 117-120. URL: https://www.academia.edu/10400864/ICSP_THE_ECONOMIC_DISCOURSE_IS_SUE_1_ (дата звернення: 27.06.2025)

33. Тарасюк М.В. Роль та особливості функціонування фінансів домогосподарств у ринковій економіці. *Інноваційна економіка*. 2013. № 9. С. 11-16.

34. Іванов С.В. Фінанси домогосподарств: аналіз у контексті політики забезпечення добробуту населення України. *Фінанси України*. 2018. № 9. С. 7-24.

35. Чечетова Н.Ф., Чечетова-Терашвілі Т.М. Особисті фінанси та фінанси домогосподарств як резерв економічного зростання регіонів. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 2019. № 4. С. 35-39. URL: <https://rsglobal.pl/index.php/ijite/article/view/812/797> (дата звернення: 27.06.2025).

36. National Bureau of Economic Research. *Household Finance*. URL: <https://www.nber.org/programs-projects/programs-working-groups%23Groups/household-finance?page=1&perPage=50> (дата звернення: 27.06.2025).

37. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 27.06.2025).

References

1. The official site of United Nations Statistics Division (2025), “Household“, available at: <https://data.un.org/Glossary.aspx?q=household> (Accessed 25 June 2025).

2. The official site of Eurostat Statistics Explained. (2025), “Glossary: Household - social statistics“, available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Household_-_social_statistics (Accessed 25 June 2025).

3. The official site of The National Institute of Statistics and Economic Studies. (2025), “Household“, available at: <https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1879> (Accessed 25 June 2025).

4. The official site of United States Census Bureau. (2025), “Subject Definitions“, available at: <https://www.census.gov/programs-surveys/cps/technical-documentation/subject-definitions.html#household> (Accessed 25 June 2025).

5. State Statistics Service of Ukraine (2022), Order “Glossary of Terms of the National Model of Activities of State Statistical Authorities“, available at: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/392/glosi_GAMSO.pdf (Accessed 25 June 2025).

6. The official site of European Commission (2013). “The European System of Accounts - ESA 2010“, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5925693/KS-02-13-269-EN.PDF.pdf/44cd9d01-bc64-40e5-bd40-d17df0c69334?t=1414781932000> (Accessed 26 June 2025).

7. State Statistics Service of Ukraine (2014), Order “On the Approval of the Classification of Institutional Sectors of the Economy of Ukraine“, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378832-14#Text> (Accessed 26 June 2025).

8. Yemets', O.I. (2019), *Politekonomiia: slovnyk terminiv ta poniat' dlia samostijnoi roboty studentiv, iaki navchaiut'sia za osvith'oieu prohramoiu 076 "Pidpriemnytstvo, torhivlia ta birzhova diial'nist'" haluzi znan' 07 "Upravlinnia ta administruvannia" dlia zdobuttia pershoho (bakalavrs'koho) rivnia vyschoi osvity* [Political economy: A glossary of terms and concepts for independent work of students enrolled in the educational program 076 "Entrepreneurship, Trade, and exchange activities" within the field of knowledge 07 "Management and administration" for obtaining the first (bachelor's) level of higher education], Vydavets' Kushnir H.M., Ivano-Frankivsk, Ukraine.

9. Sapoha, T.V. (2011), "The household as an important component of economic functioning", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 6, pp. 49-52.

10. Honcharova, S.Yu. and Buriak, I.V. (2016), "Scientific methodical approaches to determination of household, its role and function in the economy", *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova*, vol. 4, pp. 135-139.

11. Fedorenko, V.H. Didenko, O.M. Ruzhens'kyj, M.M. and Itkin, O.F. (2008), *Politychna ekonomiia* [Political economy], Alerta, Kyiv, Ukraine.

12. Kizyma, T.O. (2008), "The household as an institutional economic unit and a subject of financial relations", *Naukovi zapysky. Seriia "Ekonomika"*, vol. 10, pp. 134-145.

13. Lomnitz, L. (1977), *Networks and Marginality: Life in a Mexican Shantytown*, Academic Press, New York, USA.

14. Tantri, S., Riyani, E., Muktiyanto, A., Widiastuti, Y., and Prasetyo, A. (2022), "Implementation of digital marketing for household businesses in the context of accelerating economic recovery during the Covid-19 pandemic", *Jurnal Pengabdian Kepada Masyarakat*, [Online], vol. 6(2), available at: <https://doi.org/10.29062/engagement.v6i2.1090> (Accessed 27 June 2025).

15. Banja, M. (2022), "Determinants of dairy product marketing among smallholder farm households: the case of guto gida worda", available at: https://www.researchgate.net/publication/362231997_Determinants_of_dairy_prod

uct_marketing_among_smallholder_farm_households_the_case_of_guto_gida_wo
reda (Accessed 27 June 2025).

16. Wibowo, T.S. and Iriantini, D.B. (2022), “The importance of understanding and application of marketing strategies for household micro, small & medium enterprise products on social media networks”. *International Journal of Humanities Education and Social Sciences*, [Online], vol. 1(5), available at: <https://doi.org/10.55227/ijhess.v1i5.131> (Accessed 27 June 2025).

17. Seydou, Z. Tahirou, A. Bokar, M. and Germaine, B. (2021), “Factors influencing farmers’ participation in groups and the impact of collective marketing on household food security and income in Sahel, Niger”, *International Association of Agricultural Economists*, [Online], available at: https://ageconsearch.umn.edu/record/315020/files/0-0_Paper_18366_handout_43_0.pdf (Accessed 27 June 2025).

18. Ghirmai, T. and Medhanie, Y. (2023). “Smallholder Vegetable farmers’ choice of agricultural marketing channels in Maekel Region, Eritrea”, *Business and Economic Research*, [Online], vol. 13, available at: <https://www.macrothink.org/journal/index.php/ber/article/download/21492/16600> (Accessed 27 June 2025).

19. Tajidan, T. et al (2022). “A socio-economic environment that transformed farmers' households into merchants”, *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, [Online], vol. 1107, available at: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/1107/1/012008> (Accessed 27 June 2025).

20. Horodniak, I.V. (2016), “Factors of forming of consumer behavior households”, *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 13, pp. 13-16.

21. Horodniak, I.V. and Terendij, A.B. (2020), “Consumer behavior of households in the food market of Ukraine”, *Ekonomichnyj prostir*, vol. 159, pp. 39-43.

22. Horodniak, I.V. and Terendij, A.B. (2019), “Consumption of households in the countries of Central and Eastern Europe”, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho*

natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, vol. 24, pp. 106-111.

23. Sobchyk, H. Krykavs'kyj, Ye. and Hlyns'kyj, N. (2017), “Conditions and habits of households in Poland and Ukraine in the process of purchasing consumer goods”, *Marketynh v Ukraini*, vol. 1, pp. 32-41.

24. Zdrenyk, V.S. and Kotys, N.V. (2017), “Theoretical and methodological groundings of the research of households as participants of logistic systems”, *Biznes Inform*, vol. 5, pp. 258-262.

25. Bochko, O. and Kozhushok, N. (2021), “Research on consumers’ behavior in the conditions of the Covid-19 pandemic and impact of the marketing trends 2021 on them”, *Pryazovs'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 2, pp. 66-71.

26. Yukhymenko, P.I. Fedosov, V.M. Lazebnyk, L.L. et al (2010), *Teoriia finansiv* [Theory of finance], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

27. Guiso, L. and Sodini P. (2013), “Household Finance: An Emerging Field”, *Handbook of the Economics of Finance*, [Online], vol. 2, part B, available at: https://www.eief.it/files/2014/01/guiso_sodini-household-finance-an-emerging-field.pdf <https://doi.org/10.1016/B978-0-44-459406-8.00021-4> (Accessed 27 June 2025).

28. Badarinza, C. Balasubramaniam, V. and Ramadorai, T. (2019), “The Household Finance Landscape in Emerging Economies”, *Annual Review of Financial Economics*, [Online], vol. 11, available at: <https://doi.org/10.1146/annurev-financial-110118-123106> (Accessed 27 June 2025).

29. Sumit, A. Jian, Z. and Xin Z. (2022), “Household Finance: A Review”, *Oxford Research Encyclopedia of Economics and Finance, Forthcoming*, [Online], available at: <https://ssrn.com/abstract=4120051> (Accessed 27 June 2025).

30. Vorobjov, Yu.M. and Voroshylo, V.V. (2013), *Finansy domashnikh hospodarstv u finansovij systemi derzhavy: monohrafiia* [Household finance in the financial system of the state: monograph], VD ARIAL, Simferopol, Ukraine.

31. Rudnyts'ka, O.V. (2013), "The economic nature and role of household finance in the country's financial system", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 20, pp. 173-178.
32. Yaryna, A. and Brezhnieva-Yermolenko, O. (2013), "The role of household finance in the resource provision of the economy", *Ekonomichnyj dyskurs: mizhnarodnyj zbirnyk naukovykh prats'*, [Online], vol. 1, available at: https://www.academia.edu/10400864/ICSP_THE_ECONOMIC_DISCOURSE_IS_SUE_1_ (Accessed 27 June 2025).
33. Tarasiuk, M.V. (2013), "The role and peculiarities of functioning of households' finances in market economy", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 9, pp. 11-16.
34. Ivanov, S.V. (2018), "Household finances: analysis in the context of Ukraine's welfare policy", *Finansy Ukrainy*, vol. 9, pp. 7-24.
35. Chechetova, N.F. Chechetova-Terashvili, T.M. (2019), "Personal finance and household finance as a reserve for regional economic growth", *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, [Online], vol. 4, available at: <https://rsglobal.pl/index.php/ijite/article/view/812/797> (Accessed 27 June 2025).
36. National Bureau of Economic Research (2025), "Household Finance", available at: <https://www.nber.org/programs-projects/programs-working-groups%23Groups/household-finance?page=1&perPage=50> (Accessed 27 June 2025).
37. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Code of Ukraine "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 27 June 2025).

Стаття надійшла до редакції 10.07.2025 р.